

کتابخانه

علم ، صنعت و اخلاق دارُ هفته لی مجموع

آرقداشلاری : « یاپورسک ؟ جوجونی اولدک یاهو ! شیمدی ده کیزه کیلیریمی ؟ یارین صباح ، هپ برابر کورسولک قولوبه سنک اوکنه کیدرک ... » دیپورلدی . فقط اوری دیکلیموردی ؟ ده کیزدن هیچ برزبان قورقانش ، کیجه ویا کونوز ، سوتوق ویا صیجاچ دییه برکون اعتراض ایشلیکی کورولمشمیدی . تا کوجولک یاشاندن بری صباهده وقتی مکتبدن قاچموق ده کیزده کیلیردی . نه همارلی یانازدی ... سولک آلتندن بر پاللیکی کی اوژون مدت ، نفس آلمه لزوم کورممدن کیدر ، امید ایدیلرین بر نقطه ندن اوزاق اوزاق بر بردن پیچبوردی . استانبول آرقداشلرجه آدی طلوبیل ثروددی . غازی کچوک آفری ، باغلیقری اویناه ندن ده کیزده ، ساعتلرجه ، بر یانانده کی راحت ، آمین ، ذوقل یاتینی واردی ، سیر ایدنلره آرزولر و برردی . خلاصه یوز دلولو یوزمک بیلیر ، دالغیلرله میدان اوفوردی .

آرتق چیرجیلاق اولمادی ، قازاکنلک ایجنده الیمیز چودی سیلیور ، آییجه کورولوبوردی : « حله یانیکر نه یاپیم ! » دیدی . نه یاپیمقدی ! اورلری آکلایموردی . اوزمان قیزدی : « اما قاز شیلریمیکرها ، دیدی ، بوند آکلایمچق نه وار : سولک آلتندن اورایه ، باندیس یانیکر یانه کیده چکم ... قاچمسه بر چیمدیک باسه بده چیلغینی یوران ایشیدیکر ! »

دیگرلری کورولوبوردی . صحیح ، تحف برشی اوله بقدی ... اوتده ، ده صبیانلک ده کیزه کیدرکی برده حالا سسلر ، شیریدیلر واردی . شوایتیک طاشی اوزورنه قوش اوجاق بر فتره اویانان ، چیریتان صوده اوزاویوب بایلان جنبرلر ، آیدنشق حقلر یاپیوردی . ثروت اقدی صیغ سولرده وورودک بر آژ کیتدنک سولرکه دوردی ، آ کیلوب قولالری ایسلادی ، نداسیله :

— اسقامت قیز ، مارش ، مارش !

دیدی ، کندیسنی سسزجه سویه بیراقدی . قازاکنه آلیتان کوزلرله آتاندانلری سولک اوزرند بر قازاکنلک یلرله دیکر کیدرلر . سولرکه ده کیزه دالیدندن ویا اوزاقلاشوب قازانلله قاوییده دمی ، آرتق هیچ برشی سجه من اولدیلر .

اورایه ، قلیمک بورداسنه دایاوتوب ، باغلاچق بر طلوبی بکلرکی بردفت ، آیلوب پایانان ضیاقله لرلک اویناشدنی نقطه یاقورلردی . بر ثروتده نه یلمان بر کلخان بکی ، نه جرانکار ، نه قاپینه سرخمازبر آددی ، شوایتیق ثروتده خاطرینه کلغدی ؟ نه شفق اوله بقدی ؟ سولک ایجنده قیصاق کی برشی ، شوله یاقالایورمیجه قیزیم بیلیر ناسل حاجیه بچق ، ناسل قورقاقچ ، ریخته قوشوب قاچمقدی ؟ شیمدی هر ایکسی ده دوقاقلر نه قدر بکلرکه ، منجر بر نسیم ، پوره کلر نه قیصاقله قاریشمش بر مرای ، لافیردیسز انتظارده ایدیلر .

آردان خیلی بر زمان کیدیک حالده بکلنلین جیغلیق قوبعادی . شکر اقدی : « یاپامادی ، دونه چاک اهدی ، حالوکه دوتیوریدی ده ... اوزاقلدک قیز جوند برندن کیمش ، جوند قهقهه لر چیر بیلر دیش ، اشتها سز بر اوقو قصبه ی قابلمقدی . یالکر آقآلاری اوچنده ده کیز ایسته کیز براد ایلر کری ، یاواش یاواش چکیلور ، بر آرز آیریلدندن سولرکه ندامت ایش کی دونه ک کلبور ، خیف بر فیصله ایجنده ساحله وورور ، سولرک ، اولرک آراسنده آلوب غائب اولوبوردی ؟ سولرکه تکرار طوبلانه وق بر حرکتده بلا انقطاع ، معنده دوام ایدیبوردی .

ندیم : « یک نره لره قالدی ، سابق بر قنایه اوهرماسین ؟ دییه سولیلدی . ده کیز شیمدی تیدیکار بر قازانلله اولرله تورقوغ کورونیور ؟ خدعه لر بر ذکاکی ایلرینه ایتیشلک ، شبهه ورییوردی . اوکلر نه الیمه وچاشریدن صرک کویچوک ، داغیق بر ییمین ،

فرلی ساندلرک ولادشدنی ، ده کیزی آراویوب طارافلادیکی کچه مک صیباحنده ثروت اقدینک نعتی دالبانک لپلرله دولانش بولدی . آکلایشلان سولک آلتندن کیدرکن جیغنی ایسته من ، فقط قوجانان آخ نره دن باش وورسه اوکنه حائل اولورق زوالی شاشیرنش ، اورکوشنی ، تولدورمندی .

کیجه کی فعالیت قحده آرقداشلرله تعصیلات و برن قومیسر ، اوزرینه برزاندانمه قاپونی اورتولوی ایللاق نهه آراسی اودونلک : — بی مبارک آدم ، کیجه یاربیلر ده کیزک دبدنده نه آویورک ؟ دییه سورور ، عاذا ، قارشسته بر عرم چمارملر کی ، پیچیبوردی .

رفین خال

ادبیات تشاریحی

زیدده فطنت خانم

هیری اون ایکنجی عصرک نهایترینه یاشامش بر شاعر خانم که بزه تاشیخدن بری دوام ایدن هم مقلدی ادبیاتک بوتون شرطلری حاوی کوجوک بر دیوان بر اقدرد [*] . خانم ، بو مکتبه منسوب شاعرلره تصادف ایتدیکز « بهایزه » لردن یازابیلر :

دم نوروز ارییدی کلته فصل یبار اولدی
نه آمار فیض قدرت حق آشکار اولدی
مطلعندن سولرکه :

کشداده اولدی خاطر قردوم نو بهاریدن
ایجنده خنده کلر بلبل شوریده زار اولدی
بهار ایشدی چنده کویا بر بزم جم ترتیب
نه زوین فتح دشدنه جام زهر نکار اولدی
صرانوش دزدلی لاله لر من چنتراره
غاشا ایلوب بو بزمی دار نقشه دار اولدی
کوز ایددی خوایدن رکس مارلی یاسمن سروه
اویاندی بخت عاشق موم ذوق کنار اولدی

کی « کیزک ، لر یبار ؟ حتی « خانم ، سنی « قزل ، له
« میوه دار ، ایدر ؟ سولرکه پادشاهنی قعی درجه سنده دکل ،
فقط اوردن حاللی مادخلر قادار مبالغه لاندیر بیلیر :

او سلطان معظم شهریار هفت کسور کیم
آلک نفور و خاقان بشکادنن شیار اولدی
نیجه تشیه اولور اسکندر و دارایه دارانی
که دیوان دری کیشور واسفندیار اولدی

[*] آلدک نسخه مک سولکنده شوله یازیل :

« اشو دیوان طرافت عنوان فطنت تصویر افکار ، مطبعه سنده

طبع اولمشد . ۱۰ ل محرم سنه ۱۲۸۶

عذار آتک اوزده خط مشکین آشکار اولدی
کوردنر ساندیلر کم آتفه غیر نثار اولدی.

لعل جانانه غبار خط الله رفیقشور
شبهه یوق کرد پیتندن کهر قیتلشور

یا عیال ایادی خط کاشن حسن یاری
باده ناز ایله ترکسلی مستانه هنوز

کلزار حسنه وردی نمایش بهار خط
نوله هنوز نشو و نما کلشک سنک

دائما فوادی آتنده قالش اولماقسه برابر داعی پاشا کی حکمت
فروش و لقه ایدر :

طبع نا اهله موافقده سپهرک کردی
عقربه وابستهدر سیر الله چرخ سانسک

شیخ الاسلام یحیی افندی کی نکته لر، حق ندی کی شو خلقلر یار :

هر برنگهده غزوه می عشاقی مت ایدر
کشدین بنه شکسته و بیمار کوسترو

شیم کلاه رنگ کیف مل تقطیر اولمشدر
وجود نازک آب اولایه تعمیر اولمشدر

بر نکهله قومده دودی تقریر بحال
چشم مستک نیمه کویاری خاموش ایلر

ایدر بر آتفه البقه فطنتا مفتون
بای عشقه سب طبع شاعریت ایش

لطف الله صبا کا کل جانانه دوقومه
جعبت عشاقی پراکنده ایدوسک

چشم طالم، غزوه قائل، زلف و خط بیلمزمان
کیم دیار حسنه سکانی کافردر بوتون

بن نیاز ایله جک خوابه وادیر نازندن
اولور آغوش نیازم او شمه یستر ناز

سلیس یازار، آهنگلی سوار ؛ فقط « verve » قریحه کنیشلکی

ندن محرومدر .. ایسته ارکک شاعرلردن اونی ایران نقطه !

بوتون دیوانی بش اون فکرک تکرارندن عبارتدر . اوج مختلف

غرلندن آلدیم شو پیتلره باقیکر :

اگر دام ایسته ده امید صیده خفته چشمین
بنه شهباز معنی طبع نادانه شکار اولماز

اولان بی بهره استمدادن فیض خدا آلاز
مصور نخل فصل نو بهار ابرسه نما آلاز

آلوری بهره نا قابل فیوضات الهیدن
نهالان مصور نو بهار اولغله بر و برمن

فطنت خاندن بر « قساعت » مفهومی وارد ؛ اوج بش
غرله بر یوک تصادف ایده مرز :

زمین و آبهانه صالیدی برتوبیر ذاتی
سپهر دولت و اقباله مهری تابدار اولدی
امید پای بوس خوش اقبال ایچون هر کون
کلوب خورشید در کاهنده فرش رهکنده اولدی

« عیدیه ، لری وارد ؛ « صهریه » لری وارد . حتی پادشاهلرک
جلوسنه ، شزاده لرک ولادته ، پاشا لرک صدارته ، چشمه لره ،
عمارخانه لره ، جامع لره ، ساحلخانه لره ... تام بیوهر تاربخلریله
برابر بر خیلده معماری وارد . شیخ الاسلام و صاف زاده
محمد اسعد افندی حقنده یازدینی « قلمیه » سندن برقاج بیت
اوقویه لم :

قلم کیم کلشن معبده بر نخل دلارادر
کل آلی او نخل دلکشک رنگین معنادر
قلم کیم جان باغشیلار حسن تعمیر دم کفتار
یا موج آب حیواندی یا افسان مسیحادر
قلم کیم عزم کلکشت گلستان کمال ایسته
سبه جامه لره ایلر جلوه صان بر شوخ رعنادر
االم کیم دست نعر برنده هر بر نقطه متکین
جمال شاهد معنایه خال غیر آسادر
قلم کیم شمع شوق افروزیدر نادای عرفانک
آنی دور ایلین بر و نهوش مضمون زیادر

خاتم ، « قامت بالا ، ایله « عمر و شمشاد » ی .. « کاکل » ایله
سبیل ، ی .. « طره خم درخم » ایله « مار » ی .. « سرچشمه
آب حیات » ی .. « لعل یار » ایله « می سرشار » ی .. « زلف »
ایله « زنجیر » ی .. « غزه قنان » ایله « شمشیر بران » ی ..
« حرف صیقمان دهان تنک » ایله « لؤلؤلا » بی ... برچوق
دکرلی شاعرلر کی قارشیلادیر بیلیر .
بزه :

اولده دلار روده غزوه جادوسنه
دشت حسنه سید اولورلر شریف آهوسنه
رنگ و بوده زلف جانانه مشابه اولسه
کیم باقار کلزار دهرک سبیل و شبوسنه
صد هزاران فتنه مفتون برنگاه شوخنه
بیگ دل مباروت بسته هر دم کیسوسنه
چله سخت چکر هر دم کان ابرورلرک
آفرین ادبای عشقک قوت بازوسنه
جسمی خاک ایت اول سمی فدایک بولنده فطنتا
ناقل اولمشه سهرادک دولت بابوسنه

کی غزللر ورر . خلاصه اولده شرق مکتبک مشترک مفهوم .
ملری صدق واعضا ایله قوللانش کورورز : « ترکس » .
« خوابدن کوز » آچدیرر ؛ « خیال دلبک چشم عاشقندن »
بقیعایشنی « زهی صنعت که سروی شیشه کویا صیقشدیرمش »
دیه تعمیر ایدر . فقط بر مصراعنه تصادف ایدلرک قادیلنگلک
صمیمیت و خصوصیتی افاده ایتش اولسون ... عجم بکشدکی
« شخصیت » دوشانانی ، ذاتا یک جانی برقابلیتی سزمه دیکمز
فطنت خانی ، تمامیه اسیر ایتشد . او ، بو مکتبک ارکک
شاعرلردن هیچ فرق ایدلر ؛ ایسته برقاج مثال :

فطنت خاتمك بوتون image خیال، لری اساساً يك داراوانان
مكتبتك معین و محدود برقاج تعبیرندن عبارتند . اینكده برده
« ورده سورده » ، « بحر مصور » ، « نخل مصور » ، « نهال مصوره
كي تركيب قوللانیز . مع مافیة لسانی سورچمز :

هلال آسمان رخ [آغوش] آتج یاری درآغوشه
اولور اول آفتاب اوج نخوت درکنارالبت

اوبر افسندی کویکل فن جنون عشقی
وارماتنکن دخی [مجنون] دبستانه هنوز

کنار خطن اول فنان رخ برناب کوسترمش
سحرگاه [حسنده] مهر طالعاب کوسترمش

کبی خطاری نادراً یابار . گله لرك نسجده موفیت کوستر ؟
بر غزلی داها اوقویلام :

بیهوده قد عاشقی صانع غمیده در
سیر جمال یاره سراپی دیده در
کلدی کلال قصه فرهاد و قیسدن
درد درونی سوله کویکل نا شایده در
و برض امان عاشقه هیچ دیکلمن فغان
بر مستدر غمره می خنجر کفیده در
بوس ایتدی امل نائی دور خطنده دل
باغ الله غنچه مقصود چیده در
ای شاهباز اوج ایریشمزی کوشکه
بالای چرخه آم و فغان رسیده در
فطنت صبیغه دله کویاکه خامه در
تحریر وصف امل ایله شکر یکیده در

خاتم دلقزده یابار . جره حقدده یازدینی آلاشیلان شو منظوم
بیلمجه سنی آلیودم :

اول نه دو کیم اوج برادر هر زمان
بر بری آردنجه اولشدر روان
بیله بر کره کادولر عالمه
مقدمه کسب فوض ایار جهان
کیسه لور کوروش دکادر یوزلرین
اسی وارد جسمی اما که نهان
بریی اولدی هوایه مغلب
بریی آب ایچره طوندی آشیان
کوردی یولش هر بریی برلرین
بری دانی ایله ی خاکي مکان
سرلری اوج ، بالری بش آنرک
قیل تفکر ایلم ساکه بیان

اترلری حقدده کی فکرمی کوزل بر بیتله بیتیم :

نهال توبه کازار غفو باریده
ویرن طراوتی اشک ترندامت ایش

فطنت خاتم، برنجی سلطان محمود ورده شیخ الاسلام اولان
اسعد افندیگ قیزدر . قوجه راغب پاشایله بر جوق مشاعر می ،
ملاطقی روایت ایدیلیر . باباسنکده شاعر لکی واردی . خاتم،
درویش محمد اقدی نامنده علمیه به منسوب برذاته وارمشدر .

بر یارده آلمسه نوله اطلس چرخ
اول کیم اوله سوداگر کالای قناعت

کچ استغدا قدر بر کوشه راحتی وار
لغنه خوار قناعت کی بر نعمتی وار

قناعت کوشه سن جای ایلیئر اغنیه دندر
غنای قلبه مالک اولئی الحق کیمیدندر

عجب واسع ایش کنج قناعت ، فطنت اصحابی
که هر کوشه به بیک کوه بیک صحرای صید برمش

غنای قلبه سبب دولت قناعت ایش
جهانده جای صفا کوشه فراغت ایش

دیار آرزوده بولامد آسایش خاطر
قناعت ملکی اول فتنه دن آسوده کوردم بن

همان بوتون مضمونلری کله ، سنبلک ، شویک ، رخک ، زلفک ،
کیسونک اطرافده طولانیز :

باغده کلر رخک سیریه حیران اولدی هب
کا کاک رشکله سنبلل بریشان اولدی هب

عجل اولسون کوروب زلفک بنفشه رخک کالر
دوکوب رخساریکه کا کالرک کازاره کل جانا

کلنی وصف ایلکدن روی جاناندر غرض
سنبل یاد ایتدن کیسوی جاناندر عرض

مست اولدی بوی مشکله هب آهوان چین
نسر ایلد کجه نکمت زلفک صبا سنک

زلفک بشد ایلبوس صرغ دل آواوهی
سایه برآمده آشیان ایتسم کرک

شمع زلف جانانی کوزل وصف ایله ک فطنت
مکر تقطیر اولمشدر مدادک بوی سنبلدن

رنک ووده زلف جانانه منابه اولماسه
کیم باقار کازار دهرک سنبل وشبوسنه

آرزوی کا کلنکله کلشنه وارسم صبا
کاه سنبل ، که قرضل کاه شبو کوستر

زلفنک آشفته می سنبل ، رخک حیرانی کل
وارمی بیلم اولیسان عالمده مغتول سنک

کیم باقار نخل کله قامت دلجو وار ایکن
نیله می سنبل وشبوی او کیسو وار ایکن

کا کالرک ایچره کوریمک عارض آلاک
کویا که کل وسنبل سیر ایده کوردم

بعض منظوم لړدن پك مسعود پاشاه ماديڼي آكلا شيلور. د يوانه كورولن د هر حال منظوم، يې اختصار ايدړه زك شور باه كچير يورم:

دولت و حشمت و عنايتلو
قدرت و شوكت و مهنايتلو
آفتاب سپهر شوكت و شان
برج اجلاله مه رخشان
دوكه كنده كين كدا قهر
آستانكده بنده اسكندر
دولت كوكون فزون اولسون
دشمنك قهر ايله زبون اولسون
قيل كرم ايله هر حال كوش
ايله انساندن بخ خاوش
هر ساده ايريدړه سني حق
لطف ايدوب عرض حال ايله شق
ملك موردهم اولدي خاكستر
قالادي نه لحاف ونه پستر
مسكنم اولدي ديو و براته
يوم وش باشلا مشكن افسانه
ديديلر دولت ايله شاه جهان
اولدي برطله خانه كه مهان
خانه كه ابتداي چونكه وضع قدم
فطنتا مزده ساكه چكه الم
بخ سرور ايت ايشه ديتان
ايد نصرت له حق سني شادان
دولت كنده بن كې شاعر
يت سز قاسيون بيور عامر
اچنه محزون فطنت زاري
لفظكده قالدي حاصلې كاري

فطنت خاتم ۱۱۹۴ ده وفات انجمنور.

علي جانب

حِكَايَتَه

فون صادريستانك اغلو

— پکړي پش سته سورا —

اختيار فون صادريستان پږه ده اړاپار تانندن د پشواو چي قامامشدي.
« اوپورلنك ضروري تپيجه سي، اولان تافريس ميژلري اوني،
كشش پيچره دايالي درين قولونغده تلولم اچون اشكجه به قولوش
اميدسز بر اسير عذابي له فيوراندري بيوردي. كچه لرون بري اوښو
پوزي كورمه بن قالي كوزلري پوږغون پرايوښله خدافليك اوستندن
كچور، ماوي يوازي آشراق اوزافله، تاجامليجه تپس نه ديكيلوب
قايوردي. هوا بر كنسج تيز فته ه، قادر براندي، صافدي،
ايدنيقلدي. شوخ مايسك مباح كونهي پوتون استانبولي بياض
آلتوندن بر ضابطو فاني اچمنده پارلاتيوردي، نهايتن طياره كومه لري
منفس بر كمبي طواف ايدن شفاف جنت قوشلري كې چامليجه تپه سوك
اوسننده دو نوپور، دولا شيوردي. پوكون استانبولك. . . پالكز
استانبولك دكل، پوتون توركلرك ملي برابرايدې! فون صادريستان
كوزلري شفاف قوشلردن ايندېردې. اسكدار كوبروسه باندي.

اوتولر، تراموايلر، آرابالر، آلايلر بر قاريجه سيل حالده آقيور،
آصا فوله لړده، ياليزلي طاقلرده، يو يو ك باراقلر سالاتيوردي. ليمانك
ساحلري، آك يو يو وايورلر آك كوچوك قانولره واريجه به قادر
نه وارسه هپي دونادلندي. مات كنچ داهيستك دودغيني كوني
تعييل ايدبيوردي! فون صادريستانك كوزلردن روحه دولان طاني،
ايدنيقل بر سويك اعصابه سوزلديكي، باواش باواش پوتون
وجودته ياييلديغي حسن ايدركي اولدي. آياقارليك آغزهلري بر
آن اونوندي. كولوسه دي. شمسدي به قادر هيچ فرقه وازماديني،
صافاني قاشيرك نلندين، شمسدي به قادر هيچ فرقه وازماديني،
اچنه بر هيچانك خيزله ثوربه رديكي دودبي، دودغولدي. تكرار
طيشاري باندي. هرر، هرر، حتي دولما پانچه ميراڼي بيله باشند
اشافي طانلانلره، طاقلره دونادليدي. آياش باشند قانا طاشه
ايندك آنا پوقشي ايكنه آتيله برده وشيه چك دوجهه قالا باندي.
ياندولر، مارشلر، شرقيرك عسكلري پوكه ليور، اسمين بروزكار
جراڼي كي پيچر ددن كچير يوردي. پوتون استانبول سونجند طاشيوره
قابه صيغام يوردي. فون صادريستان غير اختياري:
— ايدا.

ديه باغيدري. اوج اودادن عبوت اولان پږه ميني پارتان
براووج اچي قادر داردي. موطنانن قريبي سوردې:

— نه وار؟

— چاپوك كرين، رجا ايدرم.

— نه اولاجي؟

— طيشاري چيقلام.

....

قايدن مادام صادريستان كوروندي. قاين كوزلكلري آلتنده
ايري ماوي كوزلري سوزوروردي. التمشق شيشان بر اختيار
سانلا چقدي. خالوكه پوزوالي قاديغز هنوز قري بندنه بيله دكلدي.
يكرمي بش سته متادي، اكير، نهايتن بر اقتصاد صريله ديشدن
طيراندن آرتدربارق بريكدرديكي ثروتك دنيا ده اكل ياده سويلسي
اچاب ايدن بر وجود طرفدن آشيړلاري اوني بردن پږه چوكه زغش،
برقاج آي اچمنده صاجلري اغارغمندي. اختياراني ثماينات اچغسندن
عروم خاستر بر قوايله ياپ يالكز، اميدسز قانچه پنه جباري قيريلادي.
شومندوفر قومياي سندن آلدلري قاعده معاشيله انتظام اچمنده
اقتصاد اچمنده، پنه صوڅو قانليقله، راحت راحت ياشيورلدي.
— طيشارده نه ياباجز؟ پرايشمزي وار؟

— پوق.

— نه؟

— اورخان پك دودغيني كونه ده.

— اورخان پك كېم؟

— بيلبيورديك؟

— خابر.

— خوف!

مادام صادريستان ايشته اوتوز سته يافين قوجايي تورك اولندي،
توركياده ياشاديني حالده اوپورديني ملكنك هيچ بر شيشي
بيلبيوردي.

— كېم پو؟

— پږم ملي شاعرمن! كنچ داهيز!

— نه، اولوش اوكا؟

پږمي اولاش. دودغيني كوني پوسنه دن اعتباراً توركلر
كنديلرته ملي بايرام يايديلر. باقي هر طرف دونانش...

...